

БОЖИЋ КОД СРБА У ДУНАВСКОЈ КЛИСУРИ

У јуну месецу 2017. године, са истраживачком екипом Етнографског института САНУ, боравила сам неколико дана у Дунавској клисури где сам обавила истраживања на тему Крсна слава и Божић, као учесник пројекта: *Истраживање историје и културе Срба у Румунији*. Том приликом екипа је посетила три села у овој области: Дивич, Белобрешка и Стара Молдава и обавила, у сваком селу, разговор са по неколико мештана. У раду ће бити представљена почетна сазнања о очуваности божићног празновања код Срба у овом делу Румуније – Божића који је у народној култури и хришћанској традицији, још увек, један од најважнијих празника.

Кључне речи: Божић, Срби, теренска истраживања, Дунавска клисура, Румунија.

Захвалност

Аутор овог прилога захваљује мештанима три испитивана села на издвојеном времену и пристанку на разговор о сопственој прошлости:

1. Дивич – Ленка Алексић, Драга Петковић;
2. Белобрешка – Анђа Марков, Аница Гвозденовић, Борислава Панић;
3. Стара Молдава – Стеван Симић.

Неизмерну захвалност екипа Етнографског института САНУ изражава господи – Предрагу Деспотовићу и Горану Стефановићу на њиховој несебичној помоћи током боравка и истраживања у поменутиим селима.

У јуну месецу 2017. године, као члан истраживачког тима из Етнографског института САНУ, боравила сам неколико дана у Дунавској Клисури где сам обавила истраживања на тему Крсна слава и Божић, као учесник пројекта: *Истраживање историје и културе Срба у Румунији*. Организатор истраживања је Центар за научна истраживања културе Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији (Темишвар). Том приликом посетила сам три села у овој области: Дивич, Белобрешка и Стара Молдава и обавила, у сва-

¹ milina.barisic@ei.sanu.ac.rs

² Рад је резултат истраживања на пројекту: *Истраживање културе и историје Срба у Румунији*, Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији при Савезу Срба у Румунији који финансира овај пројекат и делом на пројекту 177028 који у целисти финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

ком селу, разговор са по неколико мештана. У раду ћу представити почетна сазнања о очуваности божићног празновања код Срба у овом делу Румуније.

Божић је још увек један од најважнијих, али и централних празника у годишњем (календарском) циклусу народних светковина. У хришћанској традицији Божић је један од неколико најважнијих празника у години – његово празновање повезано је са рођењем Христа. Због свог места у празновању и важности која му се придаје у народној и хришћанској традицији, божићни празници могу се посматрати неком врстом нулте тачке почетка у кружном годишњем кретању и празновању. Божић се празнује три дана, а празнични садржаји усмерени су ка обезбеђивању благодети и берићета породици и широј кућној заједници. Осим на сам дан празника, многи обичаји се обављају и уочи самог Божића – на Бадње вече, затим на светог Игњата, Туциндан, али је заправо божићно празновање почињало са божићним Покладама, а завршавало се на Богојављење. Обичаја који су део божићног славља било је много више у прошлости него што их је данас очувано. У обичајном смислу уочљива је двојност празновања – видљива (манифестна) и друга мање видљива (латентна). Манифестна страна празновања огледа се у обичајно-обредним радњама које се током Божића обављају с циљем јачања породично-родбинских односа, обезбеђивања плодности стокe и родности поља, затим очувања здравља чланова породичне заједнице као основе за њен напредак; а латентна страна празновања делом се поклапа с митолошком основом празника о чему сведоче различита веровања о невидљивом присуству умрлих душа у кући, активностима нечистих сила и сл. Најважнији елементи празновања Бадњег дана и Божића код Срба у овом делу румунског Баната још увек су очувани и обављају се у значајној мери. Такође, неопходно је напоменути да о неким обичајима који су постојали у блиској прошлости постоји сачувано сећање код саговорника.

* * *

Празновање Божића подразумева:

1. празнике и обичаје који му претходе – празновање почиње са божићним Покладама и завршава се на Бадњи дан,
2. тродневно прослављање Божића,
3. празнике и обичаје који се обављају после Божића, а завршавају се узимањем освештане воде на Богојављење.

Празници који претходе празновању Божића су се, према теренским сазнањима, у значајној мери изобичајили, односно обављају се много мање у односу на раније деценије.

Божићне Покладе. Данас се много мање обележавају. По речима једне од саговорница у Белобрешки Божићне покладе: *Се поштују и сад код неки, код неки не. Тај дан се прави рућак по реду. Газдарица прави рућак по реду,*

се бареду кобасице, бареду се јаја, супа, месо, печење, колачи. Такође, долазе и кумови којима се дају по два барена јаја кад пођу кући.

На Покладе се обавезно припремају и једу барене кобасице и јаја.

Божићни пост. Пун пост се све ређе поштује. Обавезно се пости само Бадњи дан. *Ко може да пости, пости, ко не може не може! Постим само последњу недељу поста, болесна сам.* У посту се најчешће једе барен кромпир, посан пасуљ, и др. Јела се ретко запржавају, али им се може додати мало уља. *Постимо тако, једну недељу дана пре кад оћемо да се причестимо, Кад је Бадњи дан то се зна, то постимо строго (...)* (Дивич).

Свети Игњат. Од Светог Игњата су почињале да се упућују различите врсте честитки за свеукупни просперитет породице и њених чланова, за добру летину, али и за плодност стоке, посебно живине.

Шта се ради на Светог Игњата? *Шта да вам кажем – шта се ради на св. Игњата – се прави јело и се увати како ми кажемо за плот и онда молимо Господа Бога да нам да Господ Бог да и даље држимо св. Игњат, то је опет, велики светак; велики светак... свети Игњат...* (А, зашто се хватате за плот?) *Хватамо за плот зато... и кажемо „Госпode Боже помогни нам и догодине да смо живи и здрави да дочекамо Свети Игњат!“* (Белобрешка).

На св. Игњата се такође *пила* у шпорет. То ради *ко је најмлађи, да буде пилићи, пловки, прска се кукурузом* (Дивич).

Бадњи дан. Дан који претходи празновању Божића у народу је познат као Бадњи дан. Овај дан карактерише још увек релативно добро очувана празнична структура наслеђена из времена доминације традиционалне културе, односно породичне организације у којој је доминирао традиционални образац њеног унутрашњег функционисања, а у којој су породичне улоге и одговорност били разграничени – њих су морали поштовати сви њени чланови. На Бадњи дан посте и они који не држе цели пост. Још увек је у обичају да се држи целодневни пост без јела и пића (Белобрешка). *На Бадњи дан не јем ништа...* (Дивич).

Празновање Бадњег дана је нераскидиво повезано са самим прослављањем Божића и тешко их је развојити и самостално једног од другог разматрати. Ипак, неопходно је нагласити да је у обичајно-обредном смислу Бадњи дан садржајнији у односу на Божић јер је у његовој структури празновања очувано много више архаичних (па и митолошких) елемената у односу на сам Божић у чијем прослављању превладава друштвена компонента празновања.

На дан уочи Божића, односно на Бадњи дан уобичајено је да се припрема простор унутар куће, али и простор дворишта за ваљано обележавање и што угодније прослављање празника. Како је већ напоменуто са Бадњим даном започиње божићно славље и обављање различитих обичаја од важности за породицу у ужем и сеоску заједницу у ширем смислу. Најважније обредно-обичајне радње у посећеним клисурским селима су: мешење об-

редних хлебова, обичаји са бадњаком и сламом, бадња вечера, колиндање деце, кићење јелке као новији обичај.

Обредни хлебови. Веома битно и још увек неизоставно обележје божићног празновања представљају различити фигурални хлебови који се месе на Бадњи дан, а намењени су члановима породице, стоци и плодности поља. Мешење и печење обредних колача, такозваних „закон“ задатак је домаћице. Божићни колачи се израђују од тзв. *киселог теста* – месе се од чистог пшеничног брашна уз додатак квасца. Од замешеног теста домаћица прво парче теста одваја за прављење колача званог „здравље“. „Обавезни украс на овим колачима су две рељефне траке теста, постављене у облику крста по средини колача, истом траком затварају се кружно ивице колача. У средиште колача убада се босиљак (...). На божићни колач су „уписивали“ поскурњак, на коме је обавезно урезан облик крста као и слова ИС ХС НИ КА“ (Крстић, 2015, 182). Овај колач се сече најчешће за време божићнег ручка. Колач сече домаћин или домаћица тако што га најпре *прекрсти* – ножем начини крст над колачем. „Чистим“ деловима колача се служе укућани, док се делови преливени вином дају стоци и живини. Такође, домаћице су месиле већи број *фигуралних хлебова* који су прављени од истог теста као и колач *здравље*. Они су за породицу били важни јер су представљали срећу и здравље њених укућана, затим жељу за богатством у домаћој стоци (квочка с пилићима, на пример); затим су ту и колачи који су представљали чобане, пољопривредне алатке, орача (колач „шака“). У Белобрешки је, на пример, за божићне празнике мешен специјални колачи звани *кијак* у облику плетенице који је нешто већег обима, али исто тако и мањи колач звани *кика* (Крстић, 2015, 183).

На Бадњи дан ујутру кад се дигнемо замесимо колач за Божић и правимо за увече за вечеру, ... се правиду неке законе – „живот“ које тако прво прекрстимо и „здравље“ које се засеца по горњој површини три пута у преко са ножем и попрска сољу. Ондак правимо кућу, марву, краву са јарам – како су пре стари правили, ондак сунце, месец, њиве, краву, крмачу с працима, виноград, кике. То све оправимо, то је све за вечеру, и направимо колач. Праве се и мале лепињице које се други дан Божића деле за душу умрлих (Дивич).

Бадњак. Једно од још увек неизоставних обележја божићног празновања представља сечење, уношење у кућу и паљење за ту прилику специјално припремљеног дрвета званог *бадњак*. Бадњак је дрво које домаћин куће уочи Божића – на Бадње вече уноси у кућу и ставља на ватру да прегори. Углавном се сече на Бадњи дан ујутру (... *сече (се) ујутру рано*), док дан „напредује“. Раније је сваки домаћин сам доносио кући свој бадњак, данас један мушкарац може да донесе и за неколико кућа, а све чешће се узима део од заједничког бадњака који се пали испред цркве и доноси у кућу. За бадњак се обично одсецало тање стабло дрвета – храста или цера. У Белобрешки,

на пример, пошто се „стигне до одређеног места, одреди се дрво за бадњак, а пре него што ће бити одсечено, прелије се вином, домаћин се прекрсти и речима 'Опрости ми, бадњаче!' подиже секиру и покушава да само једним замајцем одсече стабло бадњака. Пажљиво се прати да одсечено дрво падне на 'исток'. Бадњак је у кућу уносио домаћин. Доносиоца бадњака домаћица је дочекивала питањем: 'Шта носиш?' а добијала одговор: 'Доносим срећу и здравље у кућу'. На шта би му домаћица добацила: 'Жив ми и здрав био!'“ (Крстић, 2015: 185). Бадњак се уноси у кућу пре него што почне вечера, а после завршетка „колиндања“ деце. Бадњак је био важан јер је, по веровању, требало да донесе породици срећу, обиље и здравље што је било веома важно у времену потпуне зависности сеоске заједнице и сваке породице унутар ње од сопствене производње и временских услова.

Божихна слама. Елемент без кога бадњеданско празновање не би било потпуно јесте слама. Уношење сламе у кућу и њено растурање по свим просторијама обавља се на Бадњи дан увече. Сламу у кућу уноси домаћин. У ту сврху се обично користи џак. По сламу, иде домаћин, а са њим и деца. Заједнички се одлази по сламу јер се том приликом обавља обичај опхода око куће, дворишних зграда и дворишта. Опход се обавља тако што се домаћин и деца поређају једно за другим у колону – по старешинству, и на тај начин обилазе двориште и око куће пре него што сламу унесу у кућу. „При ношењу сламе домаћин је квоцао, а деца су га пратила пијучући и тако имитирала гласове пилади. Улазећи са сламом у собу, домаћин поздравља укућане речима: 'Добро вече! Христос се роди!', а домаћица одговара 'Ваистину се роди! Жив и здрав био!' Понекад би га домаћица запитала: 'Шта носиш?', а он би одговорио: 'Здравље, весеље и срећу у кућу!'“ (Крстић, 2015, 186). Када се слама растури по кући она остаје – не дира се, до трећег дана Божића. Трећег дана, ујутру рано пре сунца, слама се сачишћава и износи из куће. Обично се односи(ла) у воћњак да би се воћке заштитиле од временских непогода, али и да би боље родиле.

Бадња вечера. Са бадњеданском вечером започиње „право“ прослављање Божића. По правилу јела која се спремају за вечеру су искључиво посна. Пре него што почне вечера тежило се да сви чланови породице буду на окупу. У прошлости је вечера на Бадње вече постављана на поду, мада се у последњим деценијама уобичајава да се служи и на столу. Од јела која се спремају и служе на бадње вече најважнија су *окишица* – врста ситног *пасуља* од кога се кува чорба, затим *риба*, посна сарма, печени дулек, а одређену улогу имају и *ораси*. Они се бацају у сламу да их деца траже, а понегде се бацају и у ћошкове просторије у којој се слави празник. Орахе бацају домаћин или домаћица.

После вечере, обично су мушкарци одлазили на картање или у неки други „провод“ и на тај начин су дочекивали Божић. Кући су се враћали веома касно, често са *свирицима* и мање или више припити.

Колиндање. У клисурским селима уобичајено је да се са падом мрака по селу крећу деца у групама од по њих неколико. Обично у опход иду деца или омладинци, а групе сачињавају двоје, троје или више – само дечака или су групе мешовите – укључене су и девојчице. Они посећују све куће у селу које желе да их приме и том приликом рецитију или певају краће песмице. *Коринђаше* домаћини радо примају у кућу. Ретке су породице које одбијају да их приме. Једино нису улазили у куће које су у жалости. *Деца иду да колиндају, увече, пре вечере.* Овабезни реквизит који приликом колиндања носе су звонца. Кад дођу у „посету“ кући обично изрецитију / отпевају једну до две песмице а заузврат добијају поклоне. Домаћице су им давале суве шљиве, јабуке, бомбоне или орасе. Добијене поклоне учесници опхода су на крају обиласка села делили на подједнаке делове. Напознатија и најраспрострањенија песма која се пева у посећеним селима има следеће стихове:

„Ја сам мали чича Пера,
Ујела ме жута кера;
Кад претрчим преко мора,
Дај ми, газдо, неки ора! Куј један, куј два,
То ћу све да примим ја!
Ако је колач да чекамо,
Ако је жарач да бегамо!“

Шестога иду иду деца преко села, ми чекамо, иду деца да добију неки леј ил којешта. [Шта они раде кад иду преко села?] Вичеду [кад иду преко села], добри јутри добри вече (...) добро вече добри газдо, ми смо дошли да вам јавимо да се родил Јосиф Исус Христа у столицу, у јаслици, отуд иду два анђела, носе два камена бела, сазидаше белу цркву, у тој цркви нико нема, свети Стеван свеће пали, а Никола службу служи, који леј који два кој шта има нека да, ако колач да чекамо ако жарач да бегамо. И газда нам да неки леј... ишла сам с мојом унуком док је била мала. Ишла сам са њом. Имам још једну песму: Ја сам мали чича Пера, ујела ме жута кера, ја прескочи два три хора, дај ми газдо неки ора, биће вама фала, да вам биде година жива и здрава, ако колач да чекамо, ако жарач да бегамо. Тако се то каже (Дивич).

Јелка. И у селима у Клисури у последњих неколико деценија све је уобичајеније да се за Божић / Нову годину уноси у кућу зимзелено дрво, обично јела, која се окити различитим предметима који се сада углавном купују. Као што је то случај и у другим крајевима где живе Срби (Србија и другде) тако је и у српским селима у Румунији кићење јелке преузето од католика, првенствено немачких породица са којима су српске породице често кроз историју биле у контакту. Обичај се више прихвата у годинама после Другог светског рата чему је наруку ишла и социјалистичка власт која га је подстицала „гушећи“ на тај начин обичаје који су се обављали у то време, односно обичаје који су се обављали као саставни део прослављања Божића.

* * *

Божић је био у прошлости, а исто је тако и у садашњости, највећи и најзначајнији, не само хришћански, већ и народни празник. Иако су до скорашње прошлости постојале бројне неповољне друштвене, економске, културне и политичке околности, божићно празновање ипак није у потпуности нестало, али је редуковано у појединим сегментима што је тема за посебну врсту истраживања.

У клисурским селима становници славе Рождество Христово (Божић) три дана и овај се празник сматра у народу највећим празником у години. Божић спада у најужи круг најзначајнијих народно-хришћанских светковина чије прослављање пада 25. децембра / 7. јануара. Срби у Банатској Клисури задржали су стари календар тако да Божић славе 7. јануара.

Иако се у садашњем времену празник Христовог рођења углавном посматра као хришћански празник елементи који чине садржај његовог празновања указују да се у обичајима који се данас обављају препознају остаци из претхришћанског времена којих је свакако било много више у прошлости). Бројност обичаја и пригодних радњи чине да се Божић и данас по значају који има у народу издваја од осталих календарских празника. Најважније обележје Божића, као уосталом и других празника јесте да се не ради, односно да се не обављају уобичајени сеоски послови – рад у пољу, женски радови, чишћење куће и томе слично. Ово правило важи за све дане божићног празновања. Од сва три дана, најважнији и најсвечанији је први дан Божића. За овај дан везано је неколико значајних народних обичаја које је неопходно обавити: доношење тзв. „неначете“ воде са бунара или извора – у садашњем времену је знатно редуковано јер постоји вода у кућама, мешање чеснице, одлазак у цркву, долажење првог посетиоца – полажајника (није обавезно), божићни ручак, међусобна посећивања и др. Такође, било је важно да се на дан Божића започну кућни и привредни послови од важности за домаћинство и његове чланове. У том смислу су девојке започињале ручне радове, мушкарци упрезали волове или коње. По веровању започети послови на Божић успешно ће се окончати током године, али би требало да значи и да ће чланови домаћинства вредно радити читаве године. Ипак се у овим пословима није проводило много времена.

Божићне празнике, по веровању, треба(ло је) провести у радости и задовољству. Да би се празник ваљано прославио одређене припреме (чишћење дворишта, куће и сл.) неопходно је обавити пре него празник стигне. На сам дан Божића одлази се на бунар / извор, с кога се захвата „неначета“ вода за прво умивање, затим домаћица припрема божићни обредни хлеб – чесницу и др. По правилу, рано ујутру на Божић треба први пут појести мрсну храну.

Вода. Одлазак на бунар или на извор по тзв. „неначету“ воду ујутру рано на Божић најважнији је задатак који треба да обави домаћин. „У поје-

диним клусурским местима ту воду називају и 'здравље'“ (Крстић 2015, 192). Домаћин са неначетом водом улази у кућу и поздравља домаћицу која му долази у сусрет речима: „Христос се роди!“. Домаћин одговара: „Ваистину се роди“. Домаћица даље пита: „Шта доносиш?“, а он одговара: „Доносим воду неначету. Нека породица буде жива и здрава!“ Са овом водом домаћица замесује чесницу. Такође, овом водом су се сви укућани умивали на Божић ујутру.

Одлазак у цркву. На први дан Божића већина укућана одлази у цркву да би присуствовали Светој литургији и да би се причестили. Обичај је, такође, да на Божић појединци поклањају паре цркви за срећу и здравље укућана. Тим чином се истовремено опраштају грехови, али се чува и успомена на умрле укућане и сроднике. У цркву не иде једино домаћица. Она остаје код куће да обави припреме око ручка док се укућани врате с Литургије. Божићни ручак је мрсан.

Божићно посећивање. У Старој Молдави особа која прва дође ујутру на Божић у кућу цара ватру и говори: „Господ Бог да да здравља, да има свиња, пилића, говеда“. Приликом разговора саговорници нису знали за термин *полаженик*, али су знали за обичај првог посетиоца ујутру на Божић. С друге стране, у Дивичу на питање: да ли неко долази да цара ватру или пожели срећан Божић саговорница је одговорила – *ако неки дође.. то увек моја свекрва нас терала нас – мене, мужа док нисмо имали децу да на Бадњи дан чапрљамо у шпорет сас дрветом, да, да кажемо... и онда нам круни кукуруз на главу да имамо толико пилића, толико марве колико зрна, и после то радили унучићи...* (Дивич).

Чесница. Као што се на Бадњи дан месе тзв. *фигурални хлебови* за здравље чланова домаћинства, плодност стоке и родност поља, на Божић се у исту сврху припрема *чесница*. То је био један од најважнијих задатака домаћице ујутру првог дана Божића. Чесница се припрема од пшеничног брашна са водом – у смесу се ставља маст, али не и квасац. Могло би се рећи да чесница представља једну врсту погаче која се у прошлости пекала на отвореном огњишту, а са његовим нестанком пече се у шпорету. У сиромашнијим породицама чесница се припрема од кукурузног брашна и више подсећа на *проју*. У чесницу се обавезно ставља метални новац. Некада је у имућним кућама то могао да буде и златник или сребрни новац. Веровало се да ко од укућана пронађе новац у чесници да ће бити срећан те године. Према наслеђеној традицији домаћин или домаћица треба чесницу да ломе на комаде – не треба да је секу. Чесница се ломи пред ручак. Комаде чеснице домаћин даје укућанима по старешинству, а може комаде намењивати и умрлим члановима породице. Занимљиво је напоменути да „у неким клисурским селима у ломљењу чеснице учествују сви чланови породице, кидајући сваки за себе по један комад. Најзанимиљивији тренутак при ломљењу чеснице јесте свакако пронаћи комад у коме је скривен метални

новчић. Онај који би нашао новац у свом комаду значило је, према народном веровању, да ће те године бити срећан“ (Крстић 2015: 184). Обично домаћице замесују чесницу кад чују црквена звона (Дивич).

Божихни ручак. Ручак је најсвечанији тренутак првог дана Божића. За божихни ручак припремају се обично следећа јела: говеђа или пилећа супа, месо из супе, сос (обично од парадајза), кромпир, живинско или говеђе кувано месо, сарма и наравно печење – *кад имамо онда прасе на ражањ, ...* Од посластица припремају се разни колачи, а у новије време и торте – *треба да имамо за сва три дана...* Једно од обележја божихног празновања је свакако обилна и разноврсна трпеза.

Током ручка се гатало о благостању куће и здрављу чељади у наредној години. То се радило уз помоћ десне плећке од печенице. Такође, обављан је и низ других гатања: о животу и смрти – по диму из свеће, која гори на Божић; о летини – по напрслинама у обредном хлебу, итд. (Крстић 2015: 185).

На **други дан Божића** постоји обичај који се и данас поштује а посвећен је сећању на мртве. Осим поменутог обичаја, овај дан је посвећен различитим друштвеним активностима у којима учествују претежно млади – друже се на санкању. Раније су старији мушкарци јахали на својим коњима кроз село. У новије време божихни празници обележавају се дружењем, културним приредбама и играма.

Како је напоменуто други дан Божића, током пре поднева, даје се помен за мртве. *Ондак испржимо кобасице, меса, има кад кувамо и питије и ондак све то метнемо опет на сто, колаче, ондак кике, све поређамо и ондак свећице упалимо, и ондак вина, сока, ракије, све то метнемо на астал.* У сваки хлечкић (*закон*) се уметне по једна мала свећица. Може да се купи и једна велика која гори *док окадимо и после можемо да је угасимо.* Неизгорели део свеће користи се после у кући према потреби. (Кад се спреми за мртве и упали свећа – шта се ради?) *Се узме мало у кадваницу жара, мало тамјана, и опет се прекрстимо и кажемо „прими Господе у царство небеско ово јело да буде задушу нашим мртвима и кажемо опет имена свима, споменемо све* (мртве који се знају, за оне који се не знају, каже се – *и свима другима*). Храна која се спрема за ту прилику једе се у кући. Нека врста дељења мртвима за душу практикује се само ако неко дође у кућу – онда му се да да једе и евентуално нешто понесе: *пре смо носили, сад више нигде не идемо, него ако дође неки послужимо.* Припремљена храна се одмах једе. (Дивич)

На **трећи дан Божића** домаћица почисти собе. Сакупљену сламу домаћин носи у виноград да би боље родио и био заштићен од неповољних временских прилика. Исто тако, *на Светог Стевана мушкарци су јахали коње преко села. Мало оките – стави се ћилим преко коња. Сада више нема – нема ни коња. На светог Стевана пере се посуђе од Бадње вечери* (Дивич).

* * *

Резултати истраживања у селима Банатске клисуре који су изложени у овом раду указују на делом очувану празничну структуру прослављања код српског становништва у овом делу Румуније. Уочљива је сличност са очуваним елементима прослављања Божића код Срба у Војводини, првенствено у Банату (називи божићних хлебова, опходи деце и сл.). Резултати истраживања указују и на то да структура празника – у овом случају Божића, још увек је повезујући кохезиони елемент код српског народа на ширем простору који насељавају што ће вероватно потврдити и евентуални наставак започетих истраживања.

Извори и литература

- Крстић, 1987: Б. Ђ. Крстић, *Код Белог Брешка и око њега*. Букурешт: Издавачко предузеће Критерион.
- Крстић, 2015: Б. Ђ. Крстић, *Народни живот и обичаји Клисураца и Пољадијаца*. Друго, допуњено издање. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Теренска грађа. 2017: Белобрешка, Дивич, Стара Молдава.

Milina Ivanović Barišić

CHRISTMAS IN SERBIAN TRADITION IN DANUBE GORGE

Summary

In June 2017, I was staying a few days in Danube Gorge where I conducted research of Patron Saint and Christmas, as a participant of the project: *The research of the history and culture of Serbs in Romania*. On this occasion, I visited three villages: Belobreška, Divič and Stara Moldava. In the paper presented the initial knowledge about the preservation of the Christmas celebration of the Serbs in this part of Romania. Christmas is still one of the most important holidays in folk culture and Christian tradition.

Key words: Christmas, customs, Serbs, Danube Gorge, Romania.